

SOLIDARITEIT

Solidariteit met zwakkeren en minderbedeelden in de samenleving is een sterk element van cohesie en een belangrijke menselijke waarde.

Maatschappelijke solidariteit is echter geen absoluut begrip: ze heeft bepaalde kenmerken en is aan randvoorwaarden verbonden.

Wanneer de Vlamingen een gebrek aan solidariteit verweten wordt door te pleiten voor een eigen Sociale Zekerheid (SZ), moet onderzocht worden of die beschuldiging terecht is: ze moet getoetst worden aan die kenmerken en randvoorwaarden.

Kenmerken van en randvoorwaarden voor solidariteit

1. Sociale solidariteit verloopt in *concentrische kringen*
2. Solidariteit berust op *vrijwilligheid* en op *democratische inspraak*
3. Solidariteit veronderstelt *doorzichtigheid*
4. Solidariteit veronderstelt *verantwoordelijkheid* van beide partijen: gever en ontvanger
5. Solidariteit is verbonden met *omkeerbaarheid*
6. Solidariteit veronderstelt *respect en wederkerigheid* van de ontvanger

Toepassing op de Vlaams-Waalse financiële solidariteit

1. Concentrische kringen

Sociale solidariteit verloopt in concentrische kringen met als middelste kring het gezin en daar rond de gemeente, de provincie, de Vlaamse volksgemeenschap, de federale staat, de Europese Unie en de wereld. Dat is een gewone vaststelling.

De financiële solidariteit van Vlaanderen met Wallonië en Brussel verloopt actueel via de SZ, de financiële verrichtingen van de federale overheid en via de financiering van gemeenschappen en gewesten door de federale overheid: samen goed voor 4,2% van het Vlaamse primaire inkomen in 2003 volgens de ABAFIM-studie (1).

Wanneer de geldtransfers, die voortvloeien uit de afbetaling van de interestlasten op de staatsschuld, daaraan worden toegevoegd, komt men tot een transfer van 6,6% van het Vlaamse primaire inkomen of bruto regionaal product (BRP) (2).

Het geldtransfer van België naar de Europese Unie bedraagt minder dan 0,5% van het bruto nationaal inkomen (BNI) (3).

En in 2007 besteedde België 0,43% van zijn bruto nationaal product (BNP) aan ontwikkelingssamenwerking (4).

Er is dus kwantitatief een duidelijk verschil tussen de financiële solidariteit van Vlaanderen met Wallonië en Brussel en die van Vlaanderen met de EU en de wereld.

Waarom zou Vlaanderen dan geen interne solidariteit mogen organiseren die groter is dan die met Wallonië en Brussel?

Om het met een boutade te zeggen: wie beweert financieel even solidair te zijn met de derde wereld als met zijn gezin, leeft in utopia.

2. Vrijwilligheid en democratische inspraak

De vorming van de Vlaamse deelstaat is pas begonnen in 1970 en die Vlaamse staatsvorming is ver van voltooid: bij gebrek aan bevoegdheden heeft Vlaanderen nu nauwelijks vat op de solidariteit binnen de eigen volksgemeenschap. De huidige SZ is een erfenis, gekregen van de Belgische staat en is geen beslissing van de Vlaamse regering.

In de toekomst zal de interpersoonlijke solidariteit bijgevolg meer en meer ingericht worden binnen de gemeenschappen door overheveling van de daartoe noodzakelijke hefboomen: een volwaardige fiscale autonomie en een eigen beheer van de SZ. Die inrichting zal gebeuren op basis van democratische besluitvorming in de parlementen van de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

De financiële solidariteit tussen de gemeenschappen zal dan op een onderhandelde basis worden ingericht: dan pas zal de randvoorwaarde van collectieve vrijwilligheid via democratische inspraak gegarandeerd zijn. Ludo Abicht verwoordde die voorwaarde als volgt: “Geen solidariteit zonder soevereiniteit” (5).

3 Doorzichtigheid

De geldtransfers na de laatste wereldoorlog uit Vlaanderen naar Wallonië en Brussel werden voor het eerst in kaart gebracht door de KU Leuven tussen 1980 en '90 (6), en later door de KBC (7) en de diensten van de Vlaamse Administratie ABAFIM (1, 8).

Die geldtransfers werden en worden namelijk niet, of niet expliciet, openbaar gemaakt door de federale overheid. Zo stelde ik naar aanleiding van een artikel van Wouter Vervenne in De Tijd, met als titel “Gezinnen rijker dan ooit ondanks crisis” (26.04.08), de vraag wat de uitsplitsing was van die cijfers per gewest. Journalist Vervenne antwoordde me dat de Nationale Bank geen uitsplitsing van de cijfers over het vermogen per gewest publiceert. De voorwaarde van doorzichtigheid en openbaarheid van bestuur is dus allerminst vervuld.

4. Verantwoordelijkheid

Solidariteit moet rekening houden met de verantwoordelijkheid van de gever.

Om een idee te krijgen over de omvang van de Vlaamse solidariteit binnen België (tot 6,6% van het Vlaamse BRP per jaar) kan de vergelijking gemaakt worden met de financiële solidariteit van West-Duitsland, dat jaarlijks 4% van zijn BBP (bruto binnenlands product) transfereert naar Oost-Duitsland (9, 10).

De Vlaamse economische vooruitzichten zijn in vergelijking met de gemiddelde welvaart in de EU niet rooskleurig, Vlaanderen moet bovendien rekening houden met de kosten van de vergrijzing die vroeger begint dan in Wallonië en tenslotte heeft Vlaanderen ook zijn “armen”, zijn vierde wereld. Vlaanderen moet dus voorzichtig omgaan met zijn middelen en mag de volgende generaties niet opzadelen met schulden.

Doch ook de ontvanger moet verantwoordelijkheidszin vertonen en daar wringt het schoentje: de geldtransfers uit Vlaanderen worden in Wallonië hoofdzakelijk gebruikt voor consumptie en te weinig voor investeringen in nieuwe werkgelegenheid. Ze verzachten de pijn, doch halen Wallonië niet uit de diepe put van de werkloosheid. Bovendien heeft Wallonië ook zijn “rijken” en mogen de Waalse politici best eens nadenken hoe zij de solidariteit binnen Wallonië beter kunnen organiseren.

Het Waalse volk is niet slechter of beter dan het Vlaamse. Teleurstellend evenwel is de geringe ambitie van de Waalse politici om hun volk uit de put te trekken.

5.Omkeerbaarheid

Een dikwijls geformuleerde tegenwerping tegen de toewijzing van de SZ aan beide deelstaten is de stelling dat vroeger, toen Wallonië welvarender was, de geldstroom van Wallonië naar Vlaanderen verliep.

De uitgebreide SZ, zoals we die nu kennen, dateert pas van na de laatste wereldoorlog. Welnu, Prof. Paul Van Rompuy en zijn Leuvense collega's evenals anderen bestudeerden de periode vanaf 1975 en toonden continu transfers van Vlaanderen naar Wallonië aan (6). En de periode tussen 1955 en 1975, in haar geheel bekeken en bestudeerd door licentiaat Economie Gerd Dottermans (KU Leuven), brengt ook alleen transfers aan het licht van Vlaanderen (en Brussel) naar Wallonië (11).

Vóór de laatste wereldoorlog kan men wel spreken over tewerkstelling van Vlamingen in Waalse industriebeekens, doch dat is iets anders dan transfers in de SZ. Bovendien hebben die Vlamingen, die omwille van het werk naar Wallonië verhuisden, ook bijgedragen tot de Waalse welstand en zij hebben zich op een loyale wijze in het nieuwe milieu geïntegreerd: de familienaam van menig Waals politicus en politica liegt er niet om.

Uit een studie van Prof. Juul Hannes (VUB en RUG) blijkt overigens enerzijds dat Vlaanderen in de periode 1830 – 1914 zelfbedruipend was: het % afgedragen belastingen stemde in die periode namelijk overeen met het bevolkingspercentage. Anderzijds werd Vlaanderen in die periode door het Belgisch investeringsbeleid niet verwend: het % van de openbare investeringen (wegen, spoorwegen, waterwegen) in Vlaanderen was beduidend kleiner dan het bevolkingspercentage. In die periode van het economisch arme Vlaanderen was er dus geen geldstroom van Wallonië naar Vlaanderen (12).

Een andere populaire stelling luidt dat de Vlaams-Waalse geldstroom weldra zal omkeren, zoals beweerd wordt door meerdere vakbondsleiders. Zij steunen zich hiervoor op de snellere vergrijzing van de Vlaamse bevolking.

De simulatieberekeningen van ABAFIM tot 2030 wijzen er echter op dat de geldstromen niet zullen omkeren van Wallonië naar Vlaanderen, zelfs niet wanneer Wallonië Vlaanderen zou inhalen inzake werkgelegenheidsgraad (1).

De randvoorwaarde van de omkeerbaarheid is dus in de feiten niet vervuld.

6.Respect en wederkerigheid

Financiële solidariteit veronderstelt steeds respect en loyaliteit van de ontvanger. Vlaanderen verwacht van de Franstaligen respect voor het territorialiteitsbeginsel, voor de toepassing van de taalwetten te Brussel en voor het Vlaamse recht op zelfbestuur.

Doch aan die kant blijft Franstalig België potdoof.

Elk ander volk dan het Vlaamse zou in die omstandigheden de geldstroom onmiddellijk stoppen: men spuwt niet in de hand van de gever.

De actie “Red de solidariteit”

Einde september 11. werd door de christelijke en socialistische vakbonden een petitieactie gestart, ondersteund door Belgische vlaggen aan huisgevels, als reactie tegen de splitsingsvoorstellen die bij de federale regeringsonderhandelingen op tafel lagen.

Dit offensief werd gelanceerd onder de sluwe misleidende slogan “Red de solidariteit” en “We willen solidariteit en geen splitsing” (13).

Over die splitsingsvoorstellen schrijft Luc Van der Kelen, lid van de Raad van bestuur van B-Plus: “De Vlaamse onderhandelaars hadden, niet zonder gevaar voor de eigen geloofwaardigheid, rekening houdend met de Franstalige gevoeligheden een heel gemodereerde lijst samengesteld, waarin de quasi totaliteit van de sociale zekerheid werd ontzien ... de interpersoonlijke solidariteit zou onaangetaast blijven.” (14). “Red de solidariteit” heeft dus een andere agenda dan het handhaven van de solidariteit: de vakbonden willen niet het risico lopen hun politieke en financiële macht te zien afkalven. Deze actie is een regelrechte manipulatie van een goedgelovige publieke opinie. Jammer voor organisaties die kunnen terugblikken op een verdienstelijk sociaal verleden.

Besluit

Niemand kan Vlaanderen het recht ontzeggen om een eigen SZ in te richten met volledige bevoegdheden inzake normering, uitvoering en financiering: dat is het recht van elke volwassen natie.

Daarvoor pleiten ook een aantal zakelijke argumenten: het leggen van eigen klemtonen, het voeren van een efficiënt beleid met coherente bevoegdheidspakketten en responsabilisering tot een spaarzaam beleid; die argumenten gelden ook voor Wallonië.

De hoge graad van de huidige financiële solidariteit van Vlaanderen met de Franse Gemeenschap beantwoordt niet aan de randvoorwaarden van soevereiniteit, doorzichtigheid, verantwoordelijkheid, omkeerbaarheid, respect en wederkerigheid.

Niettemin pleit ik er voor dat Vlaanderen, na de overheveling van fiscaliteit en volledige volwaardige SZ naar beide deelstaten, bereid zou zijn tot een onderhandelde financiële solidariteit met de Franse Gemeenschap. Ludo Abicht koppelde aan zijn reeds vermelde solidariteitsvoorwaarde “Geen solidariteit zonder soevereiniteit” ook de stelling: “Geen soevereiniteit zonder generositeit” (5).

Die solidariteit kan de vorm aannemen van een financieel hulpplan met resultaatsverbintenis inzake de werkgelegenheidsgraad en afnemend in de tijd. Daartegenover staat dan ook de voorwaarde van federale loyaliteit, die moet blijken uit de toepassing van de taalwetgeving in Brussel, uit het stoppen van het Franstalig taalimperialisme met pogingen tot gebiedsuitbreiding van Brussel en op de taalgrens en uit het afzien van verdere pogingen om Vlaams zelfbestuur te boycotten.

Zelfs in het scenario van een splitsing van België zal Vlaanderen de bespreking van een solidair financieel overgangsplan met Wallonië niet weigeren. Doch de tijd dringt, want straks is er geen geld meer om solidair te zijn.

Mogen we dromen van een nieuwe generatie Waalse politici, die samen met Vlaamse politici, de motor worden van Waals en Vlaams zelfbestuur? De haan en de leeuw, niet als tegenstanders doch als medestanders ... Het zou mooi zijn.

Bibliografie

1. Samenvatting van de ABAFIM-studie in “Waar Maas en centen vloeien” , 2005, p. 7-10, Uitgave van het Aktiekomitee voor een Vlaamse Sociale Zekerheid; www.akvsz.org
2. Manifest voor een zelfstandig Vlaanderen in Europa: Denkgroep “In de Warande”, 2005, p. 155,164
3. Manifest voor een zelfstandig Vlaanderen in Europa: Denkgroep “In de Warande”, 2005, p. 164
4. A. De Greef: België geeft een pak minder aan het Zuiden, De Standaard, 05.04.08

5. Ludo Abicht: Geen solidariteit zonder soevereiniteit, in “Naar een Vlaamse Sociale Zekerheid en fiscaliteit”, juli 1998, p. 10- 13, Uitgave van het Aktiekomitee voor een Vlaamse Sociale Zekerheid
6. Rapport van de Club van Leuven: Vlaanderen op een kruispunt, Lannoo 1990, p. 140- 151
7. Johan Van Gompel en Bart Van Craeynest: Financiële transfers tussen de Belgische gewesten herbekeken, KBC Asset Management, mei 2003
8. J. Van Gompel en B. Van Craeynest: Financiële transfers tussen de Belgische gewesten: actualisering”, 2004, Studie in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (ABAFIM)
9. J. Ragnitz: Wie hoch sind die Transferleitungen für den neuen Länder?, IWH- Pressemitteilung, Halle, 21/2003
10. The Economist: “Germany’s depressed East”, 26.05.07
11. Gerd Dottermans: Financiële stromen tussen de gewesten in België 1955 - 1975, licentiaatsthesis Toegepaste Economische Wetenschappen KU Leuven, 1997
12. Juul Hannes: De mythe van de omgekeerde transfers – Fiscale prestaties van Vlaanderen, Wallonië en Brabant 1832 -1912, Roularta Books 2007
13. www.reddesolidariteit.be
14. Luc Van der Kelen: Het Laatste Nieuws, 17.08.07

Eric Ponette

31 mei 2008